

תפסיר רס"ג

בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֶבְרוֹן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אֲבָרָהָם
לְסֹפֹד לְשָׂרָה וּלְבִתָּהּ:
וּמִיַּת שָׂרָה. בְּקִרְיַת אַרְבַּע. הִיא חֶבְרוֹן
בְּאֶרֶץ דְּכַנְעַן. וְאַתָּה אֲבָרָהָם. לְמִסְפָּדָה
דְּשָׂרָה וּלְמִבְּתָהּ: וַיִּקַּם אֲבָרָהָם
מֵעַל פָּנָיו מֵתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל-

בְּלֹד כְּנַעַן. פְּאֲקַבֵּל אֲבָרָהָם.
יְנַדְבֵּהָ וַיְבַכֶּיהָ: (ג) פְּקָאם
אֲבָרָהָם. מִן חֲצִירָהּ מִיַּתָּה.
וּכְלָם בְּנֵי חַת קֵאלָא: (ד) אֲנָא
גְרִיב אוֹ צִיף מַעֲכָם. אַעֲטוּנִי
חֹזוֹ קִבֵּר מַעֲכָם. וְאַדְפֹּן מִיַּתִּי
מִן בֵּין יְדֵינִי (ה) פְּאֲגָאבוּהָ בְּנֵי
חַת וְקֵאלוּ לָהּ: (ו) אַסְמַע מִנָּא
יָא סִיידִנָּא. אַנְתָּ שְׂרִיף אֵלְלָהּ

בְּנֵי חַת לֵאמֹר: וַקָּם אֲבָרָהָם. מֵעַל אִפֵּי מִיַּתִּיהָ. וּמִלִּיל עִם בְּנֵי
חַתָּאָה לְמִימַר: דְּ גַר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי
אַחֲזֹת-קִבֵּר עִמָּכֶם וְאַקְבְּרָה מֵתִי מִלְּפָנַי: דְּיִיד
וְתוֹתֵב אֲנָא עִמָּכוֹן. הִבּוּ לִי אַחֲסַנְתָּ קִבּוּרָא עִמָּכוֹן. וְאַקְבֵּר מִיַּתִּי מִן
קְדָמַי: דְּ וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אֲבָרָהָם לֵאמֹר לוֹ:
וְאַתִּיבּוּ בְנֵי חַתָּאָה. יָת אֲבָרָהָם לְמִימַר לִיהָ: דְּ שְׁמַעְנוּ | אֲדָנִי
נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכְנוּ בְּמִבְחָר קִבְרֵינוּ
קִבֵּר אֶת-מֵתְךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קִבְרוֹ לֹא יִכְלָה

• כַּשׁ"י •

וּמֵתָה: דְּ גַר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם. גַּר מֵאֶרֶץ
אַחֲרַת וְנִתְּשַׁבְתִּי עִמָּכֶם. וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה אִם
תִּרְצוּ הֲרִינִי גַר, וְאִם לֹא אֶהְיֶה תוֹשֵׁב
וְאַטְלָנָה מִן הַדִּין שְׂאֵמֶר לִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
(לְעִיל י"ז ז) לְזַרְעָךָ אֶתְּנֶן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת:
אַחֲזֹת קִבֵּר. אַחֲזֹת קִרְקַע לְבֵית הַקְּבֻרֹת:
וְלֹא יִכְלָה. לֹא יִמְנַע, כְּמוֹ (תְּהִלִּים מ י"ג) לֹא
תִּכְלָא רַחֲמֵיךָ, וְכְמוֹ (לְעִיל ח ז) וַיִּכְלָא הַגֹּשֶׁם:

עֲנִיקִים שְׁהִיוּ שֵׁם אַחֲמִינן שִׁשִּׁי וְתִלְמִי וְאַבְיָהָם.
דְּבֵר אַחֵר עַל שֵׁם אַרְבַּעָה זֹוגוֹת שְׁנִקְבְּרוּ שֵׁם
אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ אָדָם וְחֹוָה, אֲבָרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק
וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה: וַיָּבֵא אֲבָרָהָם. מִבְּאֵר
שָׁבַע: לְסֹפֹד לְשָׂרָה וּלְבִתָּהּ. וְנִסְמְכָה
מִיַּת שָׂרָה לְעַקִּידַת יִצְחָק, לְפִי שְׁעַל יְדֵי
בְּשׂוֹרַת הַעַקִּידָה שְׁנִזְדַּמֵּן בְּנָה לְשִׁחִיטָה
וְכַמְעַט שְׁלֹא נִשְׁחַט, פְּרָחָה נִשְׁמַתָּה מִמֶּנָּה

זֶלְקָה הַדְּקִדּוּק: וְנְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה. בְּרֹב הַתִּיגָאן אִין כַּאן פְּסִיק:

תפסיר רס"ג

פי מא ביננא. פי כיאר קבורנא. אדפן מיתד. וכל רגל מנא. לא יבכיל עליך בקבר לה אן תדפן פיה מיתד: (ז) פקאם אברהים. וסגד שכרא לאהל אלבלד בני חת: (ח) תים פלמהם וקאל להם. אן שאת אנפסכם. אן אדפן מיתתי מן בין ידיי. אסמעו מני. ואשפעו לי ענד עפרון אבן צחר. (ט) ויעטיני אלמגארה אלמציאעפה אלתי לה. אלתי פי טרף ציעתה. בתמן פאמל. יעטיניהא פי מא בינכם חוז קבר: (י) ופאן עפרון

מִמֶּנָּה מִקֶּבֶר מִתְּדָ: קביל מננא רבוננא. רב קדם יי את ביננא. בשפר קברנא. קבר ית מיתד. אנש מננא. ית קבריה. לא יכלי מנד מלמקבר מיתד:
וַיִּקַּם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם־הָאָרֶץ לְבְנֵי חֵת: וַקָּם אַבְרָהָם. וסגיד לעמא דארעא לבני חתאה: ח וידבר אתם לאמר אם־יש את נפשכם לקבר את־מתי מלפני שמעוני ופגעו־לי בעפרון בן־צחר:

ומליל עמהון למימר. אם אית רעוא נפשכון. למקבר ית מיתי מן קדמי. קבילו מני. ובעו לי מן עפרון בר צחר: **וַיִּתֵּן־לִי אֶת־מַעֲרַת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר בְּקִצֵּה שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִּי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזֵת־קֶבֶר: וַיִּתֵּן לִּי. ית מערת כפילתא דליה. דבסטר חקליה. בכסף שלים. יתנה לי. ביניכון לאחסנת קבורא: **וַיַּעֲפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחֵתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת לְכֹל בְּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר: וַעֲפְרוֹן יתיב בגו בני****

— כס"י —

דוד אמר לארונה (דברי הימים א' כ"ד) בכסף מלא: י ועפרון ישב. בתיב חסר. אותו היום מנדהו שוטר עליהם, מפני חשיבותו של־אברהם שהיה צריך לו עלה לגרלה:

ח נפשכם. רצונכם: ופגעו לי. לשון בקשה. כמו (רות א טז) אל תפגעני ביי ט המכפלה. בית ועליה על גביו. דבר אחר שכפולה בזוגות: בכסף מלא. אשלם כל שויה, וכן

תפסיר רס"ג

גאלס פי מא בינהם. פאגאבה
עפרון אלתי בחצרתהם. וסאיר
מן דכיל באב קריתה קאילא:
(יא) לא יא סידי אסמע מני.
אלציעה קוד אעטיתהא לך.
ואלמג'ארה אלתי פיהא.
בחצרה בני עמי אעטיתהא
לך. אדפן פיהא מילתך:
(יב) פסגוד אברהים שכרא.
בחצרה אהל אלבלד: (יג) תים
פלמה בחצרתהם קאילא. אמא
אנת בל ליתך תסמע מני. אן
אעטיך תמן אלציעה אקבלה
מני. חתי אדפן מילתי תים:
(יד) פאגאבה עפרון וקאל לה:
(טו) יא סידי אסמע מני. רוציה

חַתָּאָה. וְאַתִּיב עֶפְרוֹן חַתָּאָה יֵת אַבְרָהָם
קָדָם בְּנֵי חַתָּאָה. לְכֹל. עָלַי תִּרְעֶה קִרְתִּיָּה
לְמִימַר: **לֹא-אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי**
הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה
אֲשֶׁר-בּוֹ לָךְ נָתַתִּי לְעֵינֵי
בְּנֵי-עַמִּי נָתַתִּי לָךְ קִבֵּר
מִתְּךָ: לָא רַבּוּנִי קַבִּיל מְנִי. חַקְלָא
יְהִיבִית לָךְ. וּמְעָרָתָא דְבִיָּה לָךְ יְהִיבִיתָ.
לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּי. יְהִיבִיתָ לָךְ קִבֵּר מִיְתְּךָ:
וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם לְפָנָיו
עַם-הָאָרֶץ: וּסְגִיד אַבְרָהָם. קָדָם
עַמָּא דְאַרְעָא: **וַיְדַבֵּר אֶל-**

עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם-הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם-אַתָּה
לוֹ שְׁמַעֲנִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי
וְאֶקְבְּרָה אֶת-מִתִּי שָׂמָּה: וּמְלִיל עַם עֶפְרוֹן. קָדָם עַמָּא
דְאַרְעָא לְמִימַר. בְּרַם. אִם עֲבַדְתָּ לִי טִיבוֹ קַבִּיל מְנִי. אַתִּין. כֶּסֶף דְּמִי
חַקְלָא סב מְנִי. וְאֶקְבֵּר יֵת מִיְתִי תַמּוֹן: **וַיַּעַן עֶפְרוֹן אֶת-**
אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: וְאַתִּיב עֶפְרוֹן. יֵת אַבְרָהָם לְמִימַר לִיה: **אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף**

— רס"י —

אתה לו שמעני. אתה אומר לי לשמוע לך
ולקח בחנם, אני אי אפשרי בך, אך אם אתה
לו שמעני הלואי ותשמעני: נתתי. דונא"י
בלט"י [נתתי] מוכן הוא אצלי והלואי נתתי

לכל באי שער עירו. שכלן בטלו
ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה:
יא לא אדני. לא תקנה אותה בדמים: נתתי
לך. הרי הוא כמו שנתתה לך: יג אך אם

תפסיר רס"ג

תסוי ארבע מאיה מתקאל פציה. ביני ובינד מא הי אדפן פיהא מילתד: טז) פלמא סמע אברהים מנה ד'אלד. וזן לה אלפציה. אלתי ד'כרהא בחצרתהם. ארבע מאיה מתקאל פציה. גאיזא פי אלתיגאראת: יז) פוגבת ציעה' עפרון אלמערופה באלמצ'אעפה. אלתי בחצ'רה' ממרא. אלצ'יעה ואלמג'ארה אלתי פיהא. וגמיע אלשג'ר אלד'י פיהא. ופי גמיע תכ'מהא מסת'דירא: יח) שראא לאברהים

בִּינִי וּבִינָהּ מֵהָהוּא וְאֶת־
מִתְּךָ קָבֵר: רבוני קביל מני. ארע
שויא ארבע מאה סלעין דכסף. בינא
ובינד מא היא. וית מיתד קבר:
וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־
עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם
לְעֶפְרוֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר
דָּבַר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת אַרְבַּע
מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֵבֶר
לְסֹחָר: וקביל אברהם מן עפרון.

ותקל אברהם לעפרון. ית כספא. דמליל קדם בני חתא. ארבע מאה
סלעין דכסף. מתקבל סחורה בכל מדינה: (שני) וַיִּקָּם אֶת־
עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בִּמְכַפְּלָהּ אֲשֶׁר לְפָנָי מִמְּרֵא
הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר
בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב: וקם חקל עפרון.
דבכפילתא. דקדם ממרא. חקלא ומערתא דביה. וכל אילני
דבחקלא. דבכל תחומיה סחור סחור: וַיִּקָּם אֶת־הַמָּקוֹם לְמַקְנָהּ

— כש"י —

שמתקבלים בשקל בכל מקום ויש מקום
ששקליהן גדולים שהן קנטרין. ינטייני"ס
[מטבעות של-מאה] זלע"ז: וַיִּקָּם אֶת־
עֶפְרוֹן. תקומה היתה לה שיצאה מיד
הדיוט ליד מלך. ופשוטו של-מקרא ויקם
השדה והמערה אשר בו וכל העץ

לך קבר: טו ביני ובינד. בין שני אוהבים
כמונו מה היא חשובה לכולם. אלא הנח את
המכר ואת מתך קבור: טו וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם
לְעֶפְרוֹן. חסר וי"ו. לפי שאמר הרבה ואפלו
מעט לא עשה. שנטל ממנו שקלים גדולים
שהן קנטרין. שזאמר (פסוק טז) עבר לסחור.

תפסיר רס"ג

לְעֵינַי בְּנֵי-חַת בְּכָל בָּאֵי

שְׁעַר-עִירוֹ: לְאַבְרָהָם לְזַבְיֹנָהּ

לְעֵינַי בְּנֵי חַתָּאָהּ. בְּכָל עָלִי תִרַע קַרְתִּיָּה:

וְאַחֲרֵי-כֵן קָבַר אֲבָרָהָם

אֶת-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל-

מַעְרַת שְׂדָה הַמְּכַפְלָה עַל-

פְּנֵי מַמְרָא הוּא חֶבְרוֹן

בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וּבִתְרַ בֶּן קָבַר

אַבְרָהָם יָת שָׂרָה אֶתְתִּיָּהּ. בַּמַּעְרַת. חֲקַל

כְּפִילְתָּא. עַל אִפֵּי מַמְרָא הֵיא חֶבְרוֹן. בְּאֶרְעָא דְכְנָעַן: בְּ וִיקָם

הַשְּׂדָה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֹת

קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חַת: וְקָם חֲקִלָּא. וּמַעְרַתָּא דְבֵיָּהּ.

לְאַבְרָהָם לְאַחֲסֹנֵת קְבוּרָא. מִן בְּנֵי חַתָּאָהּ: ס

כָּד * וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַיָּמִים וַיְהוֶה בִּרְדָּה אֶת-

אַבְרָהָם בְּכָל: וְאַבְרָהָם סִיב. עַל בְּיוֹמָיו. וַיִּי בְּרִיד יָת אֲבָרָהָם

בְּכוּלָּא: * וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֶל-עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ

הַמְּשָׁל בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ שֵׁים-נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכֵי:

וְאָמַר אֲבָרָהָם. לְעַבְדִּיָּהּ סָבָא דְבֵיתִיָּהּ. דְשִׁלִּיט בְּכָל דְלִיָּהּ.

בְּחֻצְרָהּ בְּנֵי חַת. וְסָאִיר מִן

דְּכָל בְּאֵב קַרְיַתְהוֹם: יֵט) וּבַעַד

דִּיאֲלֹךְ דְּפִן אֲבָרָהִים שְׂרָה

זִוְגַתָּהּ. פִּי מְגִאֲרָהּ אֲלֻצִּיעָה

אַלְמֻצִּיאֵעָפָה. בְּחֻצְרָהּ מִמְרָא

הֵי חֶבְרָא. פִּי בְּלֹד כְּנָעַן:

כ) פֶּתִיבְתָת אֲלֻצִּיעָה

וְאַלְמֻגִּיאֲרָה אֲלֵתִי פִיָּהּ.

לְאַבְרָהִים חֻז קָבַר. מִן בְּנֵי חַת:

כד א) וְלִמָּא שְׂאֲדִי אֲבָרָהִים.

וְטַעַן פִּי אֲלֹסֵן. בְּאַרְכָּה אֲלֵלָה

פִּי כָל שֵׁי: ב) פְּקָאֵל אֲבָרָהִים.

לְאַבְרָהָם לְמִקְנָהּ וְגו': יֵט בְּכָל בָּאֵי שְׁעַר עִירוֹ. בְּקֶרֶב כְּלָם וּבְמַעֲמַד כְּלָם הִקְנָהּ לּוֹ: כָּד 6 בְּרִדָּה אֶת אֲבָרָהָם בְּכָל. בְּכָל עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא בּוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁהִיָּה לּוֹ בֶּן הָיָה צְרִיף לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה: 3 זָקֵן בֵּיתוֹ. לְפִי שְׁהוּא דְבוּק נְקוּד זָקֵן: תַּחַת יָרְכֵי. לְפִי שְׁהַנְּשָׁבַע צְרִיף שְׁיִטוּל בְּיָדוֹ חֲפִץ שֶׁל-מִצְוָה, כְּגוֹן סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ תְּפִלִּין, וְהַמִּילָה הִיָּתָה מִצְוָה רֵאשׁוֹנָה לּוֹ

תפסיר רס"ג

לעבדה שיד' מנולה. אלטסלט
עלי גמיע מאלה. אום בידך
אלי עהדי: ג) ואחלפך באללה
רב אלסמאואת ואלארץ. אן
לא תאכיד' זוגה לאבני מן
בנאת אלפנעאניין. אלד' אנא
מקים פי מא בינהם: ד) אלא
אלי בלדי. ומולדי תמצוי.
ותאכיד' זוגה לאבני ליצחק: ה)
פקאל לה אלעבד. לעל לא
תשא אלאמראה. אן תתבעני
אלי הדיא אלבלד. הל ארד
אבנד. אלי אלבלד אלד'י
כרגת מנה: ו) קאל לה
אברהים. אחד'ר. אן תרד' אבני
אלי תים: ז) אללה אלאה

שו בען ידך תחות ירבי:
וְאֶשְׁבִּיעַךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי
הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי
מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי
יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: וְאֶקְיִים עֲלֶיךָ.
בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהָא דְשָׁמַיָא. וְאֱלֹהָא
דְּאָרְעָא. דְּלֹא תִסַּב אֶתְתָּא לְבְרִי. מִבְּנֵי
כְּנַעֲנָיִי. דְּאֲנָא יְתִיב בִּינֵיהוֹן: ח) כִּי
אֶל-אֲרָצִי וְאֶל-מוֹלַדְתִּי
תֵּלֵךְ וְלִקְחֶתָּ אִשָּׁה לְבְנֵי

לִיצְחָק: אֱלֹהֵינ לְאָרְעֵי. וְלִיְלָדוֹתַי תִּיזִיל. וְתִסַּב אֶתְתָּא לְבְרִי
לִיצְחָק: ט) וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד אוֹלִי לֹא-תֵאבְּהָ
הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת הַהֵשֵׁב
אֲשִׁיב אֶת בְּנִךְ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יֵצְאת מִשָּׁם:
וַאֲמַר לִיה עֶבְדָּא. מָאִים לֹא תִיבִי אֶתְתָּא. לְמִיתִי בְּתַרִי לְאָרְעָא הָדָא.
הָאֶתְבָּא אֶתִּיב יְת בְּרַךְ. לְאָרְעָא דְנִפְקֶתָּא מִתַּמָּן: י) וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֲבִרְהָם הַשְּׂמֵר לְךָ פֶּן-תִּשְׁיב אֶת בְּנֵי שְׂמָה:
וַאֲמַר לִיה אֲבִרְהָם. אֶסְתַּמֵּר לְךָ. דְּלִמָּא תְּתִיב יְת בְּרִי לְתַמָּן:
י) יְהוָה | אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי

— כס"י —

ובאזה לו על ידי צער והזתה חביבה עליו ונטלה: זה' אלהי השמים אשר לקחני

תפסיר רס"ג

אלסמאואת. אלדי אצטפאני.
 מן בית אבי ומן ארץ מולדי.
 ואלדי קאל לי. ואקסם לי
 קאילא. לנסלך אעטי הדיא
 אלבלד. הו יבעת' במלכה בין
 ידיך. ותאכד' זוגה. לאבני מן
 ת'ם: ח) ואן לם תשא
 אלאמראה אן תתבעך. כנת
 [וי'ג פאנת] ברייא. מן ימיני
 הדיה. עדיא אבני. לא תרדה
 אלי ת'ם: ט) פאומי אלעבד
 בידה. אלי עהד אברהים

ומארץ מולדתי ואשר
 דבר-לי ואשר נשבע-לי
 לאמר לזרעך אתן את-
 הארץ הזאת הוא ישלח
 מלאכו לפניך ולקחת
 אשה לבני משם: " אלהא
 דשמיא. דדברני. מבית אבא ומארע
 ילדותי. ודמליל לי. ודקייס לי למימר.
 לבנדך. אתין ית ארעא הדא.
 הוא. ישלח מלאכיה קדמך. ותסב אתתא. לברי מתמן:
 ח ואם-לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית
 משבעתי זאת רק את-בני לא תשב שמה:
 ואם לא תיבי אתתא למיתי בתרך. ותהי זכא. ממומתי דא. לחוד ית
 ברי. לא תתיב לתמן: ט וישם העבד את-ידו תחת
 ירך אברהם אדניו וישבע לו על-הדבר הזה:

(מל"ב 6 ז) אשר דבר עלי וכן כל לי ולו ולקחם
 הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על,
 ותרגום שלקחם עלי עלוהי עליהון, שאין נופל
 אצל דבור לשון לי ולו ולקחם, אלא אלי אליו
 אליהם ותרגום שלקחם עמי עמיה עמהון,
 אבל אצל אמירה נופל לשון לי ולו ולקחם:
 ואשר נשבע לי. בין הבתרים: ס ונקית
 משבועתי וגי. וקח לו אשה מבנות ענר
 אשכול וממרא: רק את בני וגי. רק מעוט

מבית אבי. ולא אמר ואלהי הארץ,
 ולמעלה אמר (פסוק ג) ואשביעך בה' אלהי
 השמים ואלהי הארץ. אמר לו עכשיו הוא
 אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי
 הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה
 אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו
 באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל
 בארץ: מבית אבי. מחרן: ומארץ מולדתי.
 מאור פשדים: ואשר דבר לי. לצרפי כמו

זולק הדקדוק: ואשר נשבע-לי. תיבת נשבע מלרע מפני הטעם שהושם בסוף התיבה בכל
 התיגאן: על-הדבר הזה. תיבת הדבר בטפחא בכל התיגאן המדוקדקות:

תפסיר רס"ג

יד) פאָליד גארניד. אַקול לָהּ
מִיָּלִי גִרְתָּךְ חֲתִי אֲשֶׁר־בִּי.
פִּתְקוּל אֲשֶׁר־בִּי אֵיזֵא גִמְאֵלְךָ
אֲסָקִי פִקֹּד וּפְקֻתָהּ לְעִבְדֶּךָ
לִיצְחָק. וּבָהּ אֲעֵלֶם. אַנְדָּךְ קֹד
אֲחֲסֶנֶת אֵלַי מוֹלָאִי: טו) פִּהוּ
קִבֵּל אֵן יִפְרָגִי מִן כְּלָאֲמוּהָ.
פִּאֲדֵא בִרְבֻקָּה קֹד כִּרְגֻת.
אֲלֵתִי וְלִדָּת לְבִתּוֹאֵל אֲבִן
מִלְכָּה. זִנְגָה נְחֹר אֲכִי
אֲבָרְהָם. וְגִרְתָּהּ עֲלֵי
פִתְפֵּהָ: טז) וְאַלְגֵּאֲרִיָּה. חֲסֻנָּה
אֲלִמְנָצִיר גִּדָּא. בְּכֹר. וְרָגֵל לֹם

הָאָנָּה קָאִים עַל עֵינָא דְמִיָּא. וּבִנְתָּ אָנְשֵׁי
קִרְתָּא. יִפְקֹן לְמַמְלֵי מִיָּא: יז) וְהִיָּה
הַנְּעֹר אֲשֶׁר אָמַר אֵלַיָּהּ
הֵטִי נָא כִּדְךָ וְאִשְׁתָּהּ
וְאָמַרָה שְׂתֵּהּ וְגַם גִּמְלִידָךְ
אֲשָׁקָה אֶתְּהָ הַכֹּחֶת
לְעִבְדֶּךָ לִיצְחָק וּבָהּ אֲדַע
כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם אֲדֹנָי:
וְתִהִי עוֹלִימְתָּא. דְּאִימַר לָהּ אֲרִפְיִי כְּעֵן
קוֹלְתִּיךָ וְאִשְׁתִּי. וְתִימַר אִשְׁתִּי. וְאִף גִּמְלִידָךְ
אֲשָׁקִי. יְתֵה זְמִינְתָּא לְעִבְדֶּךָ לִיצְחָק. וּבָהּ אֲדַע. אֲרִי עֲבַדְתָּ טִיבּוּ עִם
רְבוּנִי: טו) וְיִהִי־הוּא טָרֶם כֹּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רְבֻקָּה
יֵצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָּה לְבִתּוֹאֵל בֵּין־מִלְכָּה אִשְׁתִּי
נְחֹר אֲחִי אֲבָרְהָם וְכִדָּה עַל־שְׂכָמָה: וְהוּהּ הוּא. עַד
לָא שִׁיעִי לְמִלְלָא. וְהָא רְבֻקָּה נִפְקַת. דְּאֵתִילִידַת לְבִתּוֹאֵל בֵּר מִלְכָּא.
אֶתְתָּ נְחֹר אֲחֻוּהִי דְּאֲבָרְהָם. וְקוֹלְתָּה עַל פִּתְפֵּה: טז) וְהַנְּעֹר
טִבֵּת מִרְאָה מְאֹד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לָא יִדְעָהּ
וְתִרְדַּד הָעֵינָה וְתִמְלֵא כִדָּה וְתַעֲלֵ: וְעוֹלִימְתָּא.
שְׁפִירָא לְמַחְזִי לְחַדָּא. בְּתוֹלְתָּא. וְגַבֵּר לָא יִדְעָהּ. וְנַחֲתַת לְעֵינָא. וּמִלַּת

— רס"ד —

יִ אֶתְהָ הַכֹּחֶת. רְאוּיָהּ הִיא לֹו שְׁתָּהּ אֵי עָשִׂיתָ חֶסֶד. אִם תְּהִיָּה מִמְשַׁפְּחָתוֹ
גּוֹמְלַת חֲסָדִים וְכִדָּאִי לְכַנְס בְּבִיתוֹ וְהוֹנְגַת לֹו, אֲדַע כִּי עָשִׂיתָ חֶסֶד: טז) בְּתוֹלָה.
שְׁלֵ־אֲבָרְהָם. וְלִשׁוֹן הוֹכַחַת בְּרִרְתָּהּ, אִפְּרִיזִיט־ט
זִלְעִי: יז) וּבָהּ אֲדַע. לִשׁוֹן תְּחַנְּנָה, הוֹדַע לִי בָּהּ: בְּדַרְכָּהּ, לְפִי שְׂבָנוֹת הַגּוֹיִם הָיוּ מְשֻׁמְרוֹת

תפסיר רס"ג

יערפּהא. פּנזלת אלי אלעין.
 ומלת גרתיא וצעדית:
 (ז) פחאצ'ר אלעבד תלקאהא.
 וקאל אסקיני קליל מאא מן
 גרתי: יח) פקאלת אשרב יא
 סיידי. פאסרעת. ואנזלת
 גרתיא. עלי ידהא ואסקתה:
 (ט) ופרגית מן סקיה. וקאלת
 איצ'א גמאלך אסקי. אלי אן
 יפרג' שרבהם: כ) פאסרעת.
 ואכפת גרתיא אלי אלסאקיה
 וּחאצ'רת איצ'א. אלי אלביד
 לתסתקי. חתי' אסתקת לגמיע
 גמאלה: כא) ואלדגל מסתסקי

קולתה וסליקת: **וַיִּרְץ הָעֶבֶד**
לְקִרְאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאֵנִי
נָא מֵעַט־מִים מִבְּדָד: ורהט
 עבדא לקדמותה. ואמר. אשקיני בען.
 ועיר מיא מקולתיד: **וַתֹּאמֶר**
שְׂתֶה אֲדֹנָי וַתַּמְהַר וַתֵּרֶד
בְּדָה עַל־יְדָהּ וַתִּשְׁקֶהוּ:
 ואמרת אשת רבוני. ואוחיאת. ואחיתת
 קולתה. על ידה ואשקיתיה: **וַתִּבֶּל**
לְהַשְׁקֶתוּ וַתֹּאמֶר גַּם

לְגַמְלִיךָ אִשָּׁאב עַד אִם־כָּלוּ לְשֵׁתֶת: ושיציאת
 לאשקיותיה. ואמרת. אף לגמלך אמלי. עד דיספקון למשתני:
וַתַּמְהַר וַתֵּעַר בְּדָה אֶל־הַשְּׁקֶת וַתֵּרֶץ עוֹד
אֶל־הַבְּאֵר לְשָׂאב וַתִּשְׁאֵב לְכָל־גַּמְלִיו: ואוחיאת.
 ונפצת קולתה לבית שקיא. ורהטת עוד. לבידא לממלי. ומלת לכל
 גמלוהי: **כֹּא וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָּהּ מַחְרִישׁ לְדַעַת**

— רס"י —

מקום בתוליהן ומפקירות עצמן ממקום אחר.
 העיד על זו שנקיה מכל: **וַיִּרְץ הָעֶבֶד**
לְקִרְאתָהּ. לפי שראה שעלו המים
 לקראתה: **הַגְּמִיאֵנִי נָא.** לשון גמיעה.
 כומי"כ זלע"ז: יח) **וַתֵּרֶד בְּדָה.** מעל שכמה:
 יט **עַד אִם כָּלוּ.** הרי אם משמש בלשון
 אשר. אם כלו. דיספקון. שזו היא גמר שתיתן

זולק הרקדוק: כא **מַחְרִישׁ.** תיבת מחריש בזקף גדול בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

לְהָא. מְסוּדָה. לְיַעֲקֹב. הֵל אֲנִי
 אֵלֶיךָ. טְרִיקָה אִם לֹא:
 (כב) וְלֹא פְרָגִית אֲלֶגְמָאֵל מִן
 שִׁרְבָהָא. אֲכִידִי אֲלֶדְגֵל שְׁנָף מִן
 דְיָהָב. וְזָנָה נֶצֶף מִתִּקְאֵל
 וְאֵעִטָאָהָא. וְגַעַל סוֹאֲרִין עֲלִי
 יְדִיהָא. וְזָנָהָא עֲשֵׂרָה
 מִתִּיקָל דְיָהָב: (כג) בְּעַד מָא
 קָאֵל לְהָא אֲכִיבְרִינִי אֲבָנָה מִן
 אֲנָת. הֵל מוֹגוּד פִּי בֵּית אָבִיךָ.

הַהֲעֲלִיחַ יְהוָה דְרָכּוֹ
 אִם-לֹא: וְגוֹבְרָא שְׁהִי בַּהּ מִסְתַּכֵּל.
 שְׁתִּיק. לְמַדְע. הָאֲצִלַח יִי אֲזִרְחִיהָ אִם
 לֹא: כִּבּ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ
 הַגַּמְלִים לְשָׂתוֹת וַיִּקַּח
 הָאִישׁ נָזִם זָהָב בְּקַע
 מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנֵי צַמִּידִים עַל-

יְדִיהָ עֲשֵׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם: וְהוּא. כִּד סְפִיקוֹ גַּמְלִיָּא
 לְמִשְׁתִּי. וְנִסִּיב גּוֹבְרָא קְדָשָׁא דְדַהָבָא. תִּקְלָא מִתְקַלְיָה. וְתִרִין שִׁירִין
 עַל יְדִיהָ. מִתְקַל עֶסֶר סְלַעִין דְדַהָב מִתְקַלְהוֹן: כִּבּ וַיֹּאמֶר בֵּת-
 מִי אַתָּה הַגִּידִי נָא לִי הֵישׁ בֵּית אָבִיךָ מָקוֹם לָנוּ
 לָלִין: וַאֲמַר בֵּת מִן אַתָּה. חוּא כְעֵן לִי. הָאִית בֵּית אָבוּיךָ. אַתָּר כְּשֵׁר

— רס"י —

תְּפָרַשׁ לְשׁוֹן שְׂאִיָּה בְּאֲדָם בְּהוּל וּבַעַל
 מִחֻשְׁבוֹת. וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגַּם לְשׁוֹן שְׁהִיָּה
 וְגוֹבְרָא שְׁהִי שׁוּהָא וְעוֹמֵד בְּמָקוֹם אֶחָד
 לְרֵאוֹת הַהֲעֲלִיחַ ה' דְרָכּוֹ. וְאִין לְתִרְגַּם שְׁתִּי
 שְׁהִי אִינוּ לְשׁוֹן שְׁתִּיָּה. שְׂאִין אֶלֶף נוֹפְלַת
 בְּלְשׁוֹן שְׁתִּיָּה: מִשְׁתַּאָּה לָהּ. מִשְׁתוֹמֵם עֲלֶיהָ
 כְּמוֹ (לְעִיל כ יג) אֲמָרִי לִי אָחִי הוּא. וְכְמוֹ (לְקַמֵּן
 כו ז) וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ: כִּבּ בְּקַע.
 רְמוֹ לְשִׁקְלֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַע לְגַלְגֵּלַת: וּשְׁנֵי
 צַמִּידִים. רְמוֹ לְשְׁנֵי לוֹחֹת מִצְמִידוֹת: עֲשֵׂרָה
 זָהָב מִשְׁקָלָם. רְמוֹ לְעֵשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת שְׁבָהָן:
 כִּבּ וַיֹּאמֶר בֵּת מִי אַתָּה. לְאַחַר שְׁנֵתָן לָהּ
 שְׂאֵלָה. לְפִי שְׁהִיָּה בְּטוֹחַ בְּזִכְרוֹתוֹ שְׁלֵ-אֲבָרְהָם
 שְׁהֲעֲלִיחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְרָכּוֹ: לָלִין.

תְּשַׂאָּה שְׁמָמָה: מִשְׁתַּאָּה. מִשְׁתוֹמֵם
 וּמִתְבַּהֵל עַל שְׂרָאָה דְכָרוֹ קְרוֹב לְהֲעֲלִיחַ.
 אֲבָל אִינוּ יוֹדְעֵ אִם מִמִּשְׁפַּחַת אֲבָרְהָם הִיא
 אִם לֹא. וְאֵל תְּתַמָּה בְּתִי"ו שְׁלֵ-מִשְׁתַּאָּה
 שְׂאִין לָהּ תִּיבָה שְׁתַּחֲלַת יְסוּדָה שִׁין וּמִדְּבָרַת
 בְּלְשׁוֹן מִתְפַּעֵל שְׂאִין תִּי"ו מִפְּרִידָה בֵּין שְׁתִּי
 אוֹתִיּוֹת שְׁלֵ-עִיקָר הַיְסוּד כְּגוֹן מִשְׁתַּאָּה
 מִגְזֵרַת שְׂאֵה, (יִשְׁטִיכ נט טו) מִשְׁתוֹלֵל מִגְזֵרַת
 שׁוֹלֵל, (שֵׁס נט טו) וַיִּשְׁתוֹמֵם מִגְזֵרַת שְׁמָמָה,
 (מִיכָה ו טו) וַיִּשְׁתַּמֵּר חֲקוֹת עֲמָרִי מִגְזֵרַת
 וַיִּשְׁמֹר, אֶף כָּאֵן מִשְׁתַּאָּה מִגְזֵרַת תְּשַׂאָּה,
 וְכִשְׁם שְׂאֵתָה מוֹצֵא לְשׁוֹן מִשְׁוֹמֵם בְּאֲדָם
 נְבָהֵל וְנֶאֱלָם וּבַעַל מִחֻשְׁבוֹת, כְּמוֹ (אִיוֹז יח כ)
 עַל יוֹמוֹ נִשְׁמוּ אֲחֵרוֹנִים, (יִרְמִיָּה ז יב) שְׁמוֹ
 שְׁמִים, (דִּישָׁל ד טו) אֲשֵׁתוֹמֵם כְּשַׁעָּה חֲדָא, כְּפִי

תפסיר רס"ג

מוציע לנא נבית פיה:
 (כד) פקאלת לה אנא אבנה'
 בתואל. אבן מלכה. אלדי
 ולדת לנחור: כה) תים קאלת.
 אלתבן ואלקת איציא כתייר
 מענא. ואיציא מוציע ללמבית:
 (כו) תים כד אלדגל. וסגד
 ללה: כז) וקאל. תבארך אללה
 אלאה מולאי אברהים. אלדי
 למ יתרך פצלה. ואחסאנה
 מן מולאי. וסירני פי טריק
 מסתקים. אלי בית אכי מולאי:
 (כח) פחאצרת אלגאריה.
 ואכפרת פי מנזל אמהא.
 בגמיע הדיה אללאמור:

לנא למבת: כד ותאמר אליו
 בת-בתואל אנכי בין
 מלכה אשר ילדה לנחור:
 ואמרת ליה. בת בתואל אנא. בר
 מלכא. דילידת לנחור: כה ותאמר
 אליו גם-תבן גם-מספוא
 רב עמנו גם-מקום ללון:
 ואמרת ליה. אף תבנא אף בפסגא סגי
 עמנא. אף אתר פשר למבת: כז ויקד
 האיש וישתחו ליהוה:

וכרע גוברא. וסגיד קדם יי: (דביעי) כד ויאמר ברוך יהוה
 אלהי אדני אברהם אשר לא-עזב חסדו ואמתו
 מעם אדני אנכי בדרך נחני יהוה בית אחי
 אדני: ואמר. בריך יי אלהיה דרבוני אברהם. דלא מנע טיבותיה.
 וקושטיה מן רבוני. אנא. באורח תקנא דברני יי. לבית אחוהי דרבוני:
 כה ותריך הנער ותגד לבית אמה
 כדברים האלה: ורהטת עולימתא. וחויאת לבית אמה.

— רס"י —

ולמ"ד וה"א המשמשים בראש התבה
 ונקודים בפת"ח מדברים בדבר הפשוט
 שגזר כבר במקום אחר או שהוא מבורר
 וניכר באיזו הוא מדבר: כה לבית אמה.
 דרך הנשים היטה להיות להן בית לישוב בו
 למלאכתן, ואין הבת מגדת אלא לאמה:

לינה אחת. לין שם דבר והיא אמרה ללון
 כמה לינות: כז בת בתואל. השיבתו על
 ראשון ראשון ועל אחרון אחרון: ככ מספוא.
 כל מאכל הגמלים קרוי מספוא כגון תבן
 ושעורים: כז בדרך. דרך המימן, דרך הישר,
 באותו דרך שהייתי צריף. וכן כל בית

תפסיר רס"ג

כט) ופאן לרבקה אד' אסמה לבן. פחאציר לבן אלי אלרגל. אלי ברא אלי אלעין: (ל) ולמא ראי אלשנף. ואלסוארין עלי ידי אכיתה. וסמע פלאמהא קאילא. כדיא קאל לי אלרגל. פמציא אליה. פאדיאה ואקף עלי אלגמאל עלי אלעין: (לא) וקאל אדכיל יא מבארד אללה. למ תקף ברא. ואנא קד נגלת אלבית. ואצלחת מוצע לאלגמאל: (לב) ודכיל אלרגל אלי אלבית. וחל ען אלגמאל. ואעטא תבנא וקתא לאלגמאל.

כפתגמיא האלין: כט ולרבקה
אח ושמו לבן וירץ לבן
אל-האיש החוצה אל-

העין: ולרבקה אחא ושמיה לבן.
ורחט לבן לות גוברא. לברא לעינא:

ל ויהי | פראת את-הנזם
ואת-העמדים על-ידי
אחתו וכשמעו את-דברי
רבקה אחתו לאמר כה-

דבר אלי האיש ויבא אל-האיש והנה עמד

על-הגמלים על העין: והנה פד חזא ית קדשא. וית שיריא

על ידי אחתיה. וכד שמע. ית פתגמי. רבקה אחתיה למימר. כדין
מליל עמי גוברא. ואתא לות גוברא. והא. קאים עלוי גמליא על
עינא: לא ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד

בחוק ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים: ואמר.

עול בריכא די. למא את קאים בברא. ואנא פניתי ביתא. ואתר כשר

לגמליא: לב ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים

ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו

ורגלי האנשים אשר אתו: ועל גוברא לביתא. ושרא מן

— כט"י —

כט וירץ. למה וירץ ועל מה רץ. ויהי פראות
את הנזם, אמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו
בממון: ל על הגמלים. לשמרון. כמו (לעיל יח ט)

והוא עומד עליהם, לשמשם: לא פניתי
הבית. מעבודה ורה: לז ויפתח. התיר זמם
שלכם, שהיה סותם את פיהם שלא ירעו

תפסיר רס"ג

ומאא יג'סל רגליה. וארגל
אלקום אלדי מעה: לג) תים
צ"יר בין ידיה ללאכל. פקאל לא
אכל. חתי' אקול פלאמי. קאל
תפלם: לד) קאל. אנא עבד
אברהים: לה) ואללה בארד
למולאי. ג'דא פכת'ר. ואעטאה
ג'נמא ובקרא ופציה וד'הב.
ועביד ואמא. וגמאל וחמיר:
לו) פולדת שרה זוגה מולאי
אבנא לה. פי שיכ'וכ'תהא.
פאעטאה גמיע מאלה:
לו) פחלפני מולאי קאילא. לא
תאכ'ד' זוגה לאבני. מן בנאת
אלפנעאניין. אלדי' אנא מקים

גמליא. ויהב תבנא וכסתא לגמליא.
ומיא לאסחאה רגלזיה. ורגלי גובריא
דעמיה: לג) וישם לפניו
לאכל ויאמר לא אכל עד
אם דברתי דברי ויאמר
דבר: ושוואו קדמוהי למיכל. ואמר
לא איכול. עד דאמליל פתגמי. ואמר
מליל: לד) ויאמר עבד
אברהם אנכי: ואמר. עבדא
דאברהם אנא: לה) ויהוה ברך
את-אדני מאד ויגדל

ויתן-לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדס ושפחת
וגמלים וחמרים: ויי. בריך ית רבוני. לחדא ורבא. ויהב ליה.
ען ותורין וכסף ודהב. ועבדין ואמהן. וגמלין וחמרין: לד) ותלד
שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה
ויתן-לו את-כל-אשר-לו: וילידת. שרה אתת רבוני בר
לרבוני. פתר דסיבת. ויהב ליה ית כל דליה: לד) וישבעני אדני
לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני

— רס"י —

בדרך בשדות אחרים: לג עד אם דברתי.
דרי אם משמש בלשון אשר ובלשון כי, כמו
(לקמן מט י) עד כי יבא שילה, וזה שאמרו
חכמינו וזרונם לברכה כי משמש בארבע
לשונות, והאחת אי, והוא אם: לו ויתן לו
את כל אשר לו. שטר מתנה הראה להם:
ז לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני.
אם לא תלק תחלה אל בית אבי ולא תאבה

תפסיר רס"ג

פי מא בינדם: לח) אלא אלי בית אבי תמצוי ואלי עשירתי ותאכיד' זוגה לאבני: לט) פקלת למולאי לעל לא תתבעני אלאמראה: מ) פקאל לי אלה אדדי סלכת פי טאעתה ובעת במלכה בין ידיך וינגח טריקד. חתי תאכיד' זוגה לאבני מן עשירתי ומן בית אבי: מא) חנידי' קרי: חניאדין) תברו מן חרגי אדיא צרת אלי עשירתי ואן למ יעטוד. כנת ברייא מן חרגי

אֲשֶׁר אֲנֹכִי יֹשֵׁב בְּאֶרְצוֹ:
 וְקִיַּים עָלַי רַבּוֹנִי לְמִימַר. לֹא תִסַּב
 אֶתְתָּא לְבָרִי. מִפְּנֵת פְּנֵעֵנָאִי. דְּאָנָּא יְתִיב
 בְּאֶרְעֵהוּן: **לֹא אֵם-לֹא אֵל-בֵּית-**
אָבִי תִלְךְ וְאֵל-מִשְׁפַּחְתִּי
וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי: אֱלֹהִין
 לְבֵית אָבִיא. תִּיזִיל וְלִזְרַעִיתִי. וְתִסַּב
 אֶתְתָּא לְבָרִי: **לֹא וְאָמַר אֵל-**
אֲדָנִי אֵלִי לֹא-תִלְךְ הָאִשָּׁה

אֲחֵרֵי: וְאִמְרִית לְרַבּוֹנִי. מָאִים לֹא תִיתִי אֶתְתָּא בְּתָרֵי:
וַיֹּאמֶר אֵלִי יְהוָה אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו
יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ אֵתְךָ וְהִצְלִיחַ דְּרַכְךָ וְלִקְחַת
אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי: וְאָמַר לִי. יי
 דְּפִלְחִית קְדָמוּהִי. יִשְׁלַח מַלְאָכֵיהָ עִמָּךְ וַיִּצְלַח אֹרְחְךָ. וְתִסַּב אֶתְתָּא
 לְבָרִי. מִזְרַעִיתִי וּמִבֵּית אָבִיא: **מֵא אִזְ תִּנְקַה מֵאֲלֹתַי כִּי**
תָּבוֹא אֵל-מִשְׁפַּחְתִּי וְאֵם-לֹא יִתְּנוּ לָךְ וְהָיִית
נְקִי מֵאֲלֹתַי: בְּכִין תְּהִי זָכָא מִמוּמְתִי. אָרִי תְהֵךְ לִזְרַעִיתִי. וְאֵם
 לֹא יִתְּנוּ לָךְ. וְתְהִי זָכָא מִמוּמְתִי: **הַמִּיטְטִי בְּסִפְרֵי** **מִב וְאָבִיא**
הַיּוֹם אֵל-הָעֵין וְאָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי

— רס"י —

ללכת אחריו: לט אלי לא תלך האשה. להשיאו בתו. אמר לו אברהם בני ברוך אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר ומצא ארור, ואין ארור מדבק בברוך: למצוא עלה שיאמר לו אברהם לפנות אליו מ: **וְאָבִיא הַיּוֹם.** היום יצאתי והיום באתי

תפסיר רס"ג

(מב) פגית אליוס אלי אלעין. וקלת. אללהם יא אלאה מולאי אברהים. אן פנת מנגח טריקי. אלדי אנא סאיר פיה: (מג) הודי אנא ואקף עלי עין אלמא. פאמיה. גאריה תכרג תסתקי. פאקול להא. אסקיני קליל מא מן גדתך: (מד) ותקול לי אשרב, ואיצא גמאלך אסקי. הי אלאמראה. אלדי ופקהא אללה לאבן מולאי: (מה) אנא קבל אן אפרג' מן

אֲבָרְהָם אִם-יִשְׁדָּ-נָא
מֵעֲלִיחַ דְרָכֵי אֲשֶׁר אֲנֹכִי
הֵלֶךְ עָלֶיהָ: וְאֵתִיתִי יוֹמָא דִּין
לְעֵינָא. וְאָמַרְתִּי. " אֱלֹהֵיהּ דְרַבּוּנֵי
אֲבָרְהָם. אִם אֵית פְּעוּן רַעוּא קְדָמְךָ
לְאֶצְלַחַא אֹרְחֵי דְאַנָּא אֲזִיל עֲלֵהָ:
מִן הֵנָּה אֲנֹכִי נֵצֵב עַל-עֵין
הַמַּיִם וְהִיא הָעֵלְמָה
הֵי־צֵאת לְשָׂאֵב וְאָמַרְתִּי

אֵלֶיהָ הַשְּׁקִינִי-נָא מְעַט-מַיִם מִכַּדְךָ: הָא אֲנָא קָאִים
עַל עֵינָא דְמֵיָא. וְתֵהִי עוֹלִימָתָא דְתַפּוּק לְמַמְלִי. וְאֵימַר לֵהּ. אֲשִׁקִּינִי
כְּעוּן זְעִיר מֵיָא מְקוּלְתִּיךְ: מִדְּ וְאָמַרְתָּ אֵלַי גַּם-אֲתָה
שְׂתֵה וְגַם לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאֵב הוּא הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר-הִכִּיתָ יְהוָה לְבֶן-אֲדָנִי: וְתֵימַר לִי אַף אֶת אִשְׁתִּי.
וְאֵף לְגַמְלָךְ אֲמַלִּי. הִיא אֲתָתָא. דְזִמִּין " לְבַר רַבּוּנֵי: מִדְּ אֲנִי
טָרַם אֲכַלָּה לְדַבְרֵי אֶל-לְבִי וְהֵנָּה רַבְּקָה יֵצֵאת
וְכַדָּה עַל-שְׂכַמָּה וְתֵרַד הָעֵינָה וְתִשָּׂאֵב וְאָמַר

• כש"י •

שבמקרא ברור דבר: מכ טרם אכלה. טרם שאני מכלה, וכן כל לשון הוה פעמים שהיא מדבר בלשון עבר ויכול לכתוב כמו טרם כליתי, ופעמים שמדבר בלשון עתיד, כמו (איוז ס ט) כי אמר איוב, הרי לשון עבר, (שס) ככה יעשה איוב הרי לשון עתיד. ופירוש

מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא יפה שיתחן של-עבדי אבות לפני המקום מתורתן של-בנים, שהרי פרשה של-אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה: מן גם אתה. גם לרבות אנשים שעמו: הכית. ברר והודיע, וכן כל הוכחה

תפסיר רס"ג

אלכלאם פי נפסי. פאד"א ברבקה כארגה וגדתהא עלי כתפהא. פאנחדרת אלי אלעין ואסתקת. וקלת להא אסקיני אלאן: מו) פאסרעת. ואנזלת גדתהא ענהא. וקאלת אשרב. ואיצ"א גמאלך אסקי. פשרבת. ואסקת אלגמאל: מו) פסאלתהא. וקלת להא אכבריני אבנה' מן אנת. קאלת אבנה' בתואל אבן נחור. אלד"י ולדת לה מלכה. פצ"ירת אלשנף עלי אנפהא. ואלסוארין עלי ידיהא: מח) פכ"רית וסגדת בין ידי אללה. ובארכת אללה אללה

אליה השקיני נא: אנא עד לא שיציתי למלא בלבי. והא רבקה נפקת וקולתה על כתפה. ונחתת לעינא ומלת. ואמרית לה אשקיני כען: מו) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה: ואחייאת. ואחיתת קולתה מנה. ואמרת אשת. ואף גמלך אשקי. ושתיתי. ואף גמליא אשקיא: מו) ואשאל אתה ואמר בת-מי את ותאמר בת-בתואל בין-נחור אשר ילדה-לו מלכה ואשם הנזם על-אפה והעמידים על-ידיה: ושאלית יתה. ואמרית בת מן את. ואמרת. בת בתואל בר נחור. דילידת ליה מלכא. ושוייתי קדשא על אפה. ושיריא על ידהא: מו) ואקד ואשתתוה ליהוה ואברך את-יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את-בת-אחי אדני לבנו: וכרעית וסגידית קדם יי. ובריכית. ית יי אלהיה דרבני אברהם. דדברני באורח קשוט. למסב. ית בת אחוהי

— כ"י —

שנייהם לשון הזנה, פי אומר הנה איוב (ס) מ ואשאל ואשים. שנה הסדר, שהרי הוא אולי חטאו בני וגוי והנה עושה כף: תחלה נתן ואחר כף שאל, אלא שלא

תפסיר רס"ג

מולאי אברהים. אלדי סירני
 פי טריק מסתקים. לאכדי
 אבנה אכזי מולאי לאבנה:
 (מט) ואלאן. אן כנתם צאנעין.
 פציל ואחסאן. מע מולאי
 אכ'ברוני. ואלא אכ'ברוני.
 חתיי אולי ימנה או יסרה:
 (ט) פאגאבה לבן ובתואל
 וקאלו. מן ענד אללה כירג
 הדיא אלאמר. לא נטיק נפלמד
 בשר ולא בכיר: (נא) הודיא
 רבקה בין ידיך כיד' ואמין.
 ותכון זוגה לאבן מולאך.
 פמא ופק אללה: (נב) פלמא
 סמע עבד אברהים פלאמהם.
 סגד עליי אלארץ' ללה:

דרבוני לבריה: מט ועתה אם-
 ישכם עשים חסד ואמת
 את-אדני הגידו לי ואם-
 לא הגידו לי ואפנה על-
 ימין או על-שמאל: וכען. אם
 איתיכון עבדין. טיבו וקשוט. עם רבוני
 חזו לי. ואם לא. חזו לי. ואתפני על
 ימינא או על שמאלא: ויען לבן
 ובתואל ויאמרו מיהוה
 יצא הדבר לא נוכל דבר
 אליך רע או-טוב: ואתיב לבן

ובתואל ויאמרו. מן קדם יי נפק פתגמא. לית אנחנא יכלין. למללא
 עמד ביש או טב: הנה רבקה לפניך קח ולך
 ותהי אשה לבן-אדניך כאשר דבר יהוה: הא
 רבקה קדמך דבר ואיזיל. ותהי אתתא לבר רבונך. פמא דמליל יי:
 ויהי כאשר שמע עבד אברהם
 את-דבריהם וישתחו ארצה ליהוה: והוה. פד
 שמע. עבדא דאברהם ית פתגמיהון. וסגיד על ארעא קדם יי:

• כס"י •

יתפשוהו בדבריו ויאמרו היאך נתת לה.
 ועדיין אינך יודע מי היא: מט על ימין.
 מבנות ישמעאל: על שמאל. מבנות לוט
 שהיה יושב לשמאלו של-אברהם: ויען
 לבן ובתואל. רשע היה וקפץ להשיב לפני

אביו: לא נוכל דבר אליך. למאן בדבר
 הוה, לא על ידי תשובת דבר רע ולא על ידי
 תשובת דבר הגון לפי שנפר שמדה יצא
 הדבר, לפי דבריה שומנה לה: יי וישתחו
 ארצה. מפאן שמודים על בשורה טובה:

תפסיר רס"ג

(חמישי) ַּוַיֹּצֵא הָעֶבֶד כְּלִי-

כֶּסֶף וְכִלְיָי זָהָב וּבִגְדִים וַיִּתֵּן

לְרַבְקָה וּמִגְדָּנָת וְנָתַן

לְאֲחִיָּה וּלְאִמָּהּ: וְאִפִּיק עֲבָדָא.

מִנֵּיין דְּכֶסֶף וּמִנֵּיין דְּדָהָב וּלְבוּשִׁין. וַיְהִי

לְרַבְקָה. וּמִגְדָּנִין: יְהִי לְאֲחֻוּתָא וּלְאִמָּה:

וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עִמּוֹ וַיְלִינוּ

וַיִּקְוּמוּ בַבֶּקֶר וַיֹּאמֶר

שְׁלַחְנִי לְאֲדָנִי: וְאָכְלוּ וַשְׁתִּיאוּ.

הוּא. וְגִוְבְרִיא דְעַמִּיָּה וּבְתוּ. וְקִמּוּ בְצַפְרָא. וַאֲמַר שְׁלַחְנִי לְוֹת רַבּוּנִי:

וַיֹּאמֶר אֲחִיָּה וְאִמָּה תֵּשֶׁב הַנֶּעַר אִתָּנוּ יָמִים

אוּ עֲשׂוֹר אַחַר תֵּלְךָ: וַאֲמַר אֲחֻוּתָא וְאִמָּה. תַּתִּיב עוּלִימְתָא

עַמְנָא. עֵדֵן בְּעֵדֵן אוּ עֶסְרָא יֶרְחִין. בְּתַר כֵּן תִּיזִיל: **וַיֹּאמֶר**

אֱלֹהִים אֶל-תְּאֲחֶרֹו אֲתִי וַיְהִי הָעֲלִיחַ דְּרַכֵּי

שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה לְאֲדָנִי: וַאֲמַר לְהוּן לָא תֵאֲחֶרֹון יָתִי. וַיִּי

אֲצִלַח אֹרְחִי. שְׁלַחְנִי. וְאֶהְךָ לְוֹת רַבּוּנִי: וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא

נג) ואכירג אלעבד. אניה

פציה ואניה דיהב ותיאבא.

ואעטא רבקה. ופואפאה.

אעטא אכיהא ואמיהא:

נד) ואפלו ושרבו. הו ואלקום

אלדין מעה ובאתו. פלמא

קאמו באלגדאה. קאל

אטלקוני אלי מולאי: נה) פקאל

אכיהא ואמיהא. תקום

אלגאריה מענא. חולא או

עשרא. ובעד דיאלד תמצוי:

נו) קאל להם לא תוכרוני (קרי:

תאכרוני) ואללה קד אנגח

טריקי, אטלקוני, ואמצוי אלי

מולאי: נז) קאלו נדעו

— רס"י —

(ויקרא כב כט) ימים תהיה גאלתו, שפך נותנין
לבתולה זמן שנים עשר חדש לפרנס את
עצמה בתכשיטים: או עשור. עשרה
חדשים. ואם תאמר ימים ממש, אין דרף
המבקשים לבקש דבר מועט ואם לא תרצה

נג ומגדנות. לשון מגדים, שהביא עמו מיני
פירות של-ארץ ישראל: נד וילינו. כל לינה
שבמקרא לינת לילה אחד: כז ויאמר אחיה
ואמה. ובתואל היכן היה, הוא היה רוצה
לעבב ובא מלאך והמיתו: ימים. שנה, כמו

תפסיר רס"ג

באלגאריה. ונסאלהא ען
 קולהא: נח) פדעו ברבקה
 וקאלו להא. אתמצין מע הדא
 אלרגל. קאלת נעם: נט)
 פאטלקו רבקה אכיתם
 ודאיתתא. ועבד אברהם
 ורגאלה: ס) ודעו לרבקה וקאלו
 להא. יא אכיתנא. יפון מנד
 אלוף ורבוואת. ויהיו נסלד. קרי
 שאניהם: סא) פקאמת רבקה
 וגוארהא. ורכבא עלי
 אלגמאל. ומציתא מע אלרגל.
 ואכיד אלעבד. רבקה ומציי:

לנער ונשאלה את-פיה:
 ואמרו נקרי לעולימתא. ונשמע מא
 דהיא אמרא: **ו** ויקראו לרבקה
 ויאמרו אליה התלכי עם-
 האיש הזה ותאמר אלד:
 וקרו לרבקה ואמרו לה. התזילין עם
 גוברא הדין. ואמרת איזיל:
ב וישלחו את-רבקה
 אחתם ואת-מנקתה ואת-

עבד אברהם ואת-אנשיו: ושלחו. ית רבקה אחתהון וית
 מינקתה. וית עבדא דאברהם וית גוברוהי: **ס** ויברכו את-
 רבקה ויאמרו לה אחתנו אתה היי לאלפי
 רבבה ויירש זרעך את שער שנאיו: וברכו ית
 רבקה ואמרו לה. אחתנא. אתה הוי לאלפין ולרבון. וירתון בנכי. ית
 קרוי סנאיהון: **סא** ותקם רבקה ונערתי ותרכבנה
 על-הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד
 את-רבקה וילד: וקמת רבקה ועולימתהא. ורכיבא על
 גמליא. ואזלא בתר גוברא. ודבר עבדא. ית רבקה ואזל:
סב ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב

————— כס"י —————

תן לנו מרבה מזה: ס ונשאלה את פיה. את וזרעך תקבלו אותה ברכה שנאמר
 מכאן שאין משיאין את האשה אלא לאברהם בחר המוריה (לעיל כג י) הרבה
 מדעתה: נס ותאמר אלד. מעצמי ואף אם אינכם רוצים: ס אתה היי לאלפי רבבה.
 ארבה את זרעך וגי. יהי רצון שיהא אותו
 הזרע ממך ולא מאשה אחרת: סב מבוא באר

תפסיר רס"ג

סב) ופאן יצחק קד גא פי מגייה. מן אלביר אלתי לאלתי אלנאציר. ודו מקים פי בלד אלקבלה: סג) פכ'רג יצחק. לוצלי פי אלצחרא ענד תולוי אלליל. פרפע עיניה ונציר. פאדרא בגמאל מקבלה: סד) ולמא רפעת רבקה עינאהא. וראת יצחק. כאדת אן תסקט ען אלגמל: סה) פקאלת ללעבד. מן הדא אלדגל אלסאיר פי אלצחרא תלקאנא. קאל אלעבד הו מולאי פאכ'ד'ת אלקנאע ותג'שת בה:

בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב: ויצחק על במיתוהי. מבירא דמלאך קיימא אתחזי עליה. והוא יתיב בארע דרומא: סג **וַיַּעַז יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עָרֵב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים בְּאֵיִם:** ונפק יצחק. לצלאה בחקלא למפני רמשא. וזקף עינוהי וחזא. והא גמליא אתן: סד **וַתֵּשֶׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק וַתִּפֹּל**

מֵעַל הַגָּמֶל: וזקפת רבקה ית עינהא. וחזת ית יצחק. ואתרכינת מעל גמלא: סה **וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלֹּזֶה הַהֶלֶךְ בְּשָׂדֵה לְקִרְאֹתֵינוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח הַצַּעֲרִיף וַתִּתְּכֶם:** ואמרת לעבדא. מן גוברא דיכי דמהליך בחקלא לקדמותנא. ואמר עבדא הוא רבוני. ונסיבת עיפא ואתפסיאת: סז **וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל-**

רס"ד

השמיטה עצמה לארץ, פתרגומו ואתרכינת השתה עצמה לארץ ולא הגיעה עד הקרקע. כמו (פסוק יד) הטי נא כדה, ארפיני (ש"כ כז) ויט שמים, וארפיני, לשון מטה לארץ, ודומה לו (תהלים לו כד) כי יפל לא יוטל, כלומר אם יטה לארץ לא יגיע עד הקרקע: סח **וַתִּתְּכֶם.** לשון ותתפעל. כמו ותקבר, ותשבר: סו **וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד.** גלה לו נסים שנעשו לו

לחי ראי. שדלך להביא הגר לאברהם אביו שישאנה: **יושב בארץ הנגב.** קרוב לאותו באר, שנאמר (למיל כ ו) ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור, ושם היה הבאר, שנאמר (שס טז יד) הנה בין קדש ובין ברד: סג **לשוח.** לשון תפלה. כמו (תהלים קז ו) ישפוך שיחו: סד **וַתֵּרָא אֶת יִצְחָק.** ראתה אותו הדור ותוהא מפניו: **וַתִּפֹּל.**

תפסיר רס"ג

סו) פקין אלעבד עלי יצחק. גמיע אללאמור אלתי צנעהא: סז) פאדכילהא יצחק. אלי כיבא שרה אמה. ואכדי רבקה. פצארת לה זוגה פאחבהא. ותעאזא יצחק עלי אמה: כה א) פעאוד אברהים. ואתכדי זוגה אסמהא קטורה: ב) פולדת לה. זמרן ויקשן, ומדן ומדין. וישבק ושוח. ג) ויקשן אולה. שבא וידן. ובני דדן. כאנו אשורים

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה:
וְאִשְׁתֵּי עַבְדָּא לְיִצְחָק. יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי
דְּעַבְדֵּי: ^{סו} וַיְבִיאָהּ יִצְחָק
הָאֵהֳלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח
אֶת־רַבְּקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה
וַיֵּאָהֳבָהּ וַיִּנְחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי
אִמּוֹ: וְאֵעֲלֶה יִצְחָק לְמִשְׁכַּנָּא. וְחֻזָּא
וְהָא תְּקַנְיִן עוֹבְדֵהָא פְּעוֹבְדֵי שָׂרָה אִמִּיהָ.
וְנִסִּיב יֵת רַבְּקָה. וְהֵוֹת לִיהּ לְאִתּוּ

וְרִיחְמָהּ. וְאִתְנַחֵם יִצְחָק בְּתֵר אִמִּיהָ: **פ** ❀ טַבְיִיעִי בְּסַפְרֵי ❀ (ששי)

כֹּה ❀ וַיֹּסֵף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׂמָה קַטוּרָה:
וְאִוְסִיף אַבְרָהָם. וְנִסִּיב אֶתְתָּא וְשָׂמָה קַטוּרָה: ^ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־
זִמְרָן וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־מִדָּן וְאֶת־מְדִין וְאֶת־
יִשְׂבָּק וְאֶת־שׁוּחַ: וַיֵּלֶדֶת לִיהּ. יֵת זִמְרָן וַיִּתְּ יִקְשָׁן. וַיֵּת מְדָן וַיֵּת
מְדִין. וַיֵּת יִשְׂבָּק וַיֵּת שׁוּחַ: ^ג וַיִּקְשָׁן יֵלֶד אֶת־שָׁבָא וְאֶת־
דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הָיוּ אֲשׁוּרִים וּלְטוֹשָׁם וּלְאִמִּים:

— כַּשׁׁי —

קִימַת כְּרוּף הוּא אֶעֱלֶה, וּמִשְׁמַתָּה הוּא
מִתְנַחֵם בְּאִשְׁתּוֹ:

כֹּה ^ס קַטוּרָה. זוּ הֵגֵר, וְנִקְרָאת קַטוּרָה עַל
שֵׁם שְׁנָאִים מְעַשְׂיָהּ כְּקַטְרֵת וְשִׁקְשָׁרָה פְּתֻחָה
שְׁלֵא נִדְוֹגָה לְאָדָם מִיּוֹם שִׁפְרָשָׁה מֵאַבְרָהָם:
ג אֲשׁוּרִים וּלְטוֹשָׁם. שֵׁם רְאִשֵׁי אוּמוֹת.
וְתַרְגוּם שְׁלֵ-אַנְקְלוֹס אֵין לִי לְיִשְׁבוּ עַל לְשׁוֹן
הַמְּקָרָא. שְׁפָרֵשׁ לְמִשְׁרִיז, לְשׁוֹן מִחְנֶה. וְאִם

שְׁקַפְצָה לוֹ הָאֶרֶץ וְשִׁנְדְּמְנָה לוֹ רַבְּקָה
בְּתַפְלָתוֹ: ^{סו} הָאֵהֳלָה שָׂרָה אִמּוֹ. וַיְבִיאָהּ
הָאֵהֳלָה וְנִעֲשִׂית דְּגַמְתָּ שָׂרָה אִמּוֹ, כְּלוּמַר
וְהָרִי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ, שְׁכָל זְמַן שְׁשָׂרָה קִימַת
הָיָה נֵר דְּלוּק מְעַרְב שְׁבַת לְעַרְב שְׁבַת,
וּבְרַכָּה מְצוּיָה בְּעִיסָה, וְעַנְן קְשׁוּר עַל הָאֵהֳלָה,
וּמִשְׁמַתָּה פְּסָקוֹ, וּכְשִׁבְאֵת רַבְּקָה חֻזָּר: אַחֲרֵי
אִמּוֹ. דְּרַף אֶרֶץ כָּל זְמַן שְׁאִמּוֹ שְׁלֵ-אָדָם

תפסיר רס"ג

ולטושים ולאמיים: ד) ובני מדין. עיפה ועפר וחנוך. ואבידע ואלדעה. כל הולאי בני קטורה: ה) פאעטא אברהים. גמיע מאלה ליצחק: ו) ולבני אלמא אלדי לאברהים. והב אברהים הבאת. וטרדהם. ען יצחק אבנה. ועאדה באקי. שרקא אלי בלד אלשרק: ז) ותדיא איאם סני חיוה אברהים אלדי

ויקשן אוליד. ית שבא וית דדן. ובני דדן. הו: למשרין ולשכונין ולנגון: ד ובני מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה כל-אלה בני קטורה: ובני מדין. עיפה ועפר וחנך. ואבידע ואלדעה. כל אלין בני קטורה: ה ויתן אברהם את-כל-אשר-לו ליצחק: ויהב אברהם ית כל דליה ליצחק: ד ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל-ארץ קדם: ולבני לחינתא דלאברהם. יהב אברהם מתנן. וישלחנן. מעל יצחק בריה בעוד דהוא קים. קדומא לארע מדנחא: ד ואלה ימי שני-חיי אברהם אשר-חי מאת שנה ושבעים

— רס"י —

ברכה דיאתיקי. שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם (לעיל יב ז) והיה ברכה, הברכות מסורות בגדף לברך את מי שתמצא, ואברהם מסרם ליצחק: ו הפילגשים. חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת. היא הגר היא קטורה. נשים בכתבה, פילגשים בלא כתבה, כדאמרין בסנהדרין (כא ב) בנשים ופילגשים דדוד: נתן אברהם מתנת. פרושו רבותינו שם טמאה מסר להם. דבר אחר מה שנתן לו על אודות שרה

תאמר שאינו כן מפני האל"ף שאינה יסודית. הרי לנו תבות שאין בראשם אל"ף ונתוספה אל"ף בראשם, כמו (עמוס ז ז) חומת אנה, שהוא מן (שמואל ז' ד ז) נכה רגלים, וכמו (מלכים ז' ד ז) אסוף שמן שהוא מן (יוס ג ג) ורחצת וסכת: ולטושים. הם בעלי אהלים המתפורים אנה ואנה ונוסעים איש באהלי אפרנו, וכן הוא אומר (ש"ס ל טז) והנה נטושים על פני כל הארץ, שכן למ"ד ונו"ן מתחלפות זו בזו: כ ויתן אברהם וגוי. אמר ר' נחמיה

תפסיר רס"ג

עאש. מאיה וכ'מסה וסבעין
 סנה: ח) ת'ם תופי אברהם
 ומאת. בשיבה צאלחה שיכיא
 קד שבע מן אלעמר. וצאר
 אלי קומה. ט) ודפנוה יצחק
 ואסמאעיל אבנאה. פי
 מגארה אלציעה
 אלמצאעפה. פי ציעה עפרון
 אבן צוחר אלהתני אלדי
 קבאלהי ממרא: י) אלציעה.
 אלתי אשתראהא אברהם מן
 בני חת. ת'ם דפן אברהם
 ושרה זוגתה: יא) ולמא כאן
 בעד מות אברהם. בארד

שְׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים: וְאֵלֶיךָ יוֹמֵי.
שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם דְּחֵיָא מֵאָה וְשִׁבְעִין
וְחֲמִישׁ שָׁנִין: ה) וַיְגֻעַ וַיָּמָת
אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן
וְשִׁבְעַ וַיֵּאֶסֶף אֶל-עַמּוּיוֹ:
 ואתנגיד ומית אברהם. בסיבו טבא סיב
 וסבע. ואתכניש לעמיה: ט) ויקברו
 אתו יצחק וישמעאל בניו
 אל-מערת המכפלה
 אל-שדה עפרון בין-צחר

הַחַתִּי אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִמְרָא: וְקִבְרוּ יְתִיָּהּ. יצחק
וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנוֹהִי. בַּמְעָרָה כְּפִילְתָּא. בַּחֲקֵל. עֶפְרוֹן בַּר צוּחַר חַתָּאָה.
דעל אפי ממרא: ז) הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר-קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת
בְּנֵי-חַת שָׁמָּה קֶבֶר אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ:
 חקלא. דזבן אברהם מן בני חתאה. תמון. אתקבר אברהם ושרה
 אתתיה: יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך
 אלהים את-יצחק בנו וישב יצחק עם-באר

— רס"י —

שנאמר באברהם: יא) ויהי אחרי מות
 אברהם ויברך וגו'. נחמו תנחומי אבליים.
 דבר אחר אף על פי שמסר הקדוש ברוך
 הוא את הברכות לאברהם, נתיירא לברך
 את יצחק מפני שצפה את עשו יוצא ממנו.
 אמר יבא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב

ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם שלא
 רצה להנות מהם: ז) מאת שנה ושבעים
 שנה וחמש שנים. בן מאה כבן שבעים, וכן
 שבעים כבן חמש בלא חטא: ט) יצחק
 וישמעאל. מכאן שעשה ישמעאל תשובה
 והוליק את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה

תפסיר רס"ג

אללה פי יצחק אבנה. ואקאם
 יצחק ענד אלביר אלתי לאלחי
 אלנאציר: (יב) והדיא שרה
 תיאליד אסמאעיל אבן
 אברהים. אלדי ולדת הגר
 אלמצריה. אמה' שרה
 לאברהים: (יג) והדיה אסמא
 בני אסמאעיל. באסמאיקם
 לתיאלידהם. בכר אסמאעיל
 נביות. וקדר ואדבאל ומבשם:
 (יד) ומשמע ודומה ומשא:
 (טו) חדר ותימא יטור נפיש
 וקדמה: (טז) הולאי הם, בני
 אסמאעיל והדיה אסמאיקם. פי
 ארבאציקם וקצוריהם. אתני

לְחֵי רְאִי: וְהָוָה. בְּתֵר דְּמִית אַבְרָהָם.
 וּבְרִיד יִי יֵת יִצְחָק בְּרִיָּה. וּיְתִיב יִצְחָק. עִם
 בִּירָא דְּמִלְאךְ קִימָא אֶתְחֹזִי עֲלֵיהּ: פ
 (שְׁבִיעִי) וְאֵלֶּה תִּלְדֹּת
 יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־אַבְרָהָם אֲשֶׁר
 יֵלְדָה הַגֵּר הַמִּצְרִית
 שְׁפֹתָת שָׂרָה לְאַבְרָהָם:
 וְאֵלִינן. תִּלְדֹּת יִשְׁמַעְאֵל בֶּר אַבְרָהָם.
 דִּילִידָת. הַגֵּר מִצְרִיתָא. אִמְתָּה דְּשָׂרָה
 לְאַבְרָהָם: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי
 יִשְׁמַעְאֵל
 לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמַעְאֵל נְבִית וְקָדָר וְאֲדָבָאֵל
 וּמְבַשֵּׁם: וְאֵלִינן. שְׁמַתָּת בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל. בְּשְׁמַתָּהוֹן לְתוֹלְדֹתָהוֹן.
 בּוֹכְרִיָּה דִּישְׁמַעְאֵל נְבִיֹּת. וְקָדָר וְאֲדָבָאֵל וּמְבַשֵּׁם: דִּי וּמְשֻׁמַּע
 וְדוּמָה וּמִשָּׂא: וּמְשֻׁמַּע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: טו חֲדָד וְתִימָא
 יְטוֹר נְפִישׁ וְקִדְמָה: חֲדָד וְתִימָא. יְטוֹר נְפִישׁ וְקִדְמָה:
 אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם
 בְּחֻצְרֵיהֶם וּבְטִירְתָּם שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִם
 לְאַמְתָּם: אֵלִינן אַנּוּן. בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל וְאֵלִינן שְׁמַתָּהוֹן.

• כש"י •

בעיניו ובא הקדוש ברוך הוא וברכו: זה: טו בְּחֻצְרֵיהֶם. כְּרָכִים שְׂאִין לָהֶם חוּמָה,
 יג בְּשְׁמוֹתָם לְתוֹלְדֹתָם. סֵדֶר לִידְתָּן זֶה אַחֵר וְתַרְגּוּמוֹ בְּפִצְחֵיהוֹן, שְׁהֶם מְפּוֹצְחִים לְשׁוֹן

בַּפְּצֻחֵיהוֹן וּבַפְּרִכְיָהוֹן. תָּרִי עֶסֶר רַבְרָבִין
 לְאוּמֵי־הוֹן: **וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי**
יִשְׁמַעְאֵל מֵאֵת שְׁנֵה
וְשֵׁלָשִׁים שְׁנָה וְשִׁבְעַ שְׁנָיִם
וַיְגֻועַ וַיָּמָת וַיֵּאֶסֶף אֶל-

תפסיר רס"ג
 עשר שריף לאממה:
 (ז) ותד'ה סני חיוה' אסמאעיל.
 מאיה וסבעה ותלאתין סנה.
 ותופי ומאת. וצאר אלי קומה:
 (ח) וסכנו מן חוילה אלי
 אלג'פאר. אלדי בחצרה'
 מצר. אלי אן תגי אלי
 אלמוצל. בחצרה' גמיע
 אכזתה ספן:

עַמְיוֹ: וְאֵלֵיךְ. שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעְאֵל. מֵאֵה
 וּתְלָתִין וְשִׁבְעַ שְׁנָיִן. וְאֵת־נָגִיד וּמֵיֵת.

וְאֵת־כְּנִישׁ לְעַמְיָה: וַיִּשְׁכְּנוּ מִחוּלָה עַד-שׁוּר אֲשֶׁר
עַל-פְּנֵי מְצָרִים בְּאֶחָה אֲשׁוּרָה עַל-פְּנֵי כָל-
אֶחָיו נָפֶל: וַיִּשְׂרוּ מִחוּלָה עַד חֲגָרָא. דְּעַל אִפֵּי מְצָרִים. מֵיֵת

לְאֵתוֹר. עַל אִפֵּי כָל אֲחוּהֵי שְׂרָא: פ פ פ

קוה פיסוקים סימן יהוידע

— רש"י —

פתיחה, כמו (תכליס טז ז) פצחו ורננו: **וְאֵלֶּה**
שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעְאֵל וגוי. אמר רבי חייא בר
 אבא למה נמנו שנותיו של-ישמעאל, כדי
 ליחס בהם שנותיו של-יעקב. מן שנותיו
 של-ישמעאל למדנו ששמש יעקב בבית
 עבר ארבע עשרה שנה כשפרש מאביו
 קודם שבא אצל לבן, שהרי כשפרש יעקב
 מאביו מת ישמעאל, שנאמר (לכנ כט ט) וילך

עשו אל ישמעאל וגוי, כמו שמפורש בסוף
 מגלה נקראת (מגילת ז ט): **וַיְגֻועַ**. לא נאמרה
 גויעה אלא בצדיקים: **יח נפל**. שכן, כמו
 (שופטים ז יג) מדן ועמלק וכל בני קדם
 נופלים בעמק. כאן הוא אומר לשון נפילה,
 ולהלן הוא אומר על פני כל אחיו ישפן
 (לטיט טז יג), עד שלא מת אברהם ישפן,
 משמת אברהם נפל: **חסלת פרשת חיי שרה**

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמְרִים בְּאַמֶּת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמִשָּׁה עַבְדּוֹ, וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֲמֵת וְהַצְּדִק: (אמ)

הַפְּטֵרָה דְּוִיָּהוּ חַיִּי שְׂרָה

במלכים א' סימן א'

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַיָּמִים וַיִּכְסְהוּ בַּבָּגְדִים וְלֹא יָחַם
 לוֹ: וּמִלְכָּא דָּוִד, סִיב. עַל, בְּיוֹמֵי. וּמִכְסֵּן לִיהּ, בְּלַבּוֹשֵׁין.
 ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יִבְקְשׁוּ לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ
 נַעֲרָה בְּתוּלָה וְעַמּוּדָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶה-לוֹ סִכְנַת
 וְשֹׁכְבָה בְּחִיקוֹ וְחָם לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: וַאֲמָרוּ לִיהּ עַבְדֵּיהּ. יִבְעוּן.
 לְרַבּוּנֵי מִלְכָּא, עוֹלִימְתָא בְּתוּלְתָא. וְתִשְׁמִישׁ, קָדָם מִלְכָּא. וְתִהְיֶה לִיהּ,
 קְרִיבָא. וְתִשְׁפּוֹב לְוַתְךָ. וַיִּשְׁחֹן, לְרַבּוּנֵי מִלְכָּא: ג וַיִּבְקְשׁוּ נַעֲרָה יִפָּה
 בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת-אֲבִישַׁג הַשּׁוֹנֵמִית וַיִּבְאוּ
 אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: וּבְעוּ, עוֹלִימְתָא שְׂפִירְתָּא. בְּכָל, תַּחוּם אֶרְעָא דְיִשְׂרָאֵל.
 וַאֲשַׁכְּחוּ. יָת אֲבִישַׁג, דְּמִן שׁוֹנֵם. וַאֲיִתִּיאוּ יָתָהּ, לְמִלְכָּא: ד וְהַנַּעֲרָה
 יִפָּה עַד-מָאד וְתִהְיֶה לַמֶּלֶךְ סִכְנַת וְתִשְׂרָתָהּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא
 יָדָעָה: וְעוֹלִימְתָא, שְׂפִירָא עַד לַחֲדָא. וְהוֹת לְמִלְכָּא קְרִיבָא, וּמִשְׁמָשָׂא
 לִיהּ. וּמִלְכָּא, לֹא יָדָעָה: ה וַאֲדֹנֵיהּ בֶּן-חַגִּית מְתַנַּשָּׂא לֵאמֹר
 אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וְחֲמִשִּׁים אִישׁ רַעִים
 לְפָנָיו: וַאֲדֹנֵיהּ בֶּר חַגִּית. מִתְרַבֵּב לְמִימַר, אֲנָא אֶמְלוֹךְ. וְעַבַד לִיהּ.
 רְתַבִּין, וּפְרָשִׁין. וְחֲמִשִּׁין גְּבָרָא, רְדוּפִין קְדָמוּהִי: ו וְלֹא-עָצְבוּ אָבִיו
 מִיָּמָיו לֵאמֹר מִדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם-הוּא טוֹב-תֹּאֵר מָאד
 וְאִתּוּ יִלְדָה אַחֲרֵי אֲבִשְׁלוֹם: וְלֹא אֲכַלְמִיה אֲבוּהִי מִיּוֹמוּהִי,
 לְמִימַר. מְדִין, כְּדִין אֶת עַבִּיד. וְאַף הוּא שְׂפִיר בְּרִיוִיה, לַחֲדָא. וְיִתִּיה
 יִלִּידָתָהּ, בְּתַר אֲבִשְׁלוֹם: ז וַיְהִיו דְּבָרָיו עִם יוֹאֵב בֶּן-צְרוּיָה וְעִם
 אֲבִיתַר הַכְּהֵן וַיַּעֲזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנֵיהּ: וְהוּוּ פְתַגְמוּהִי, בְּעִיצָא. עִם,

זולק הדקדוק: א ולא יחם לו. היו"ד בחיריק בכל הספרים: ג וימצאו. היו"ו געני:
 ה ויבאו. האלף בשוא פתח בכל התיגאן, ומסיר עליה ח', וכן הוא בכ"ד גדול:

יוֹאֵב בַּר צְרוּיָהּ. וְעַם, אֲבִיתֶר כְּהֵנָּא. וְסַעְדִּין. כְּתֵר, אֲדַנְיָהּ: ^ה וְצָדוֹק
 הַכֹּהֵן וּבְנֵיהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרַעִי
 וְהַגְּבוּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־אֲדַנְיָהוּ: וְצָדוֹק כְּהֵנָּא.
 וּבְנֵיהוּ בַר יְהוֹיָדָע. וְנָתָן נָבִיא, וְשִׁמְעִי וְרַעִי. וְגִבְרִיא, דְּלְדָוִד. לָא הוּוּ,
 בְּעִיצַת אֲדַנְיָהּ: ^ט וַיִּזְבַּח אֲדַנְיָהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֲבֹן
 הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֶצֶּל עֵין רִגְלָ וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אָחָיו בְּנֵי
 הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אֲנָשֵׁי יְהוּדָה עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ: וּנְכֹס אֲדַנְיָהּ. עַן
 וְתוֹרִין, וּפְטִימִין. עַם, אֲבֹן סְכוּתָא. דְּבִסְטָר, עֵין קְצָרָא. וְזִמְיִן. יָת כָּל
 אָחוּהִי, בְּנֵי מַלְכָּא. וּלְכָל גְּבֵרֵי שְׂבָט יְהוּדָה, עֲבָדֵי מַלְכָּא: ^י וְאֶת־נָתָן
 הַנָּבִיא וּבְנֵיהוּ וְאֶת־הַגְּבוּרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחָיו לֹא קָרָא:
 וְיָת נָתָן נָבִיא וּבְנֵיהוּ. וְיָת גִּבְרִיא. וְיָת שְׁלֹמֹה אָחוּהִי, לֹא זְמִין:
^{יא} וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אִם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא
 שָׁמַעְתָּ כִּי מֶלֶךְ אֲדַנְיָהוּ בֶן־חַגִּית וְאֲדַנְיָנוּ דָּוִד לֹא יָדָע:
 וְאָמַר נָתָן. לְבַת שֶׁבַע אֲמִיהָ דְּשְׁלֹמֹה, לְמִימַר. הֲלֹא שָׁמַעְתָּ. אָרִי מֶלֶךְ,
 אֲדַנְיָהּ בַר חַגִּית. וְרַבּוֹנָנָא דָּוִד, לֹא יָדָע: ^{יב} וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא
 עֲצֵה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשֵׁךְ וְאֶת־נַפְשׁ בְּנֵךְ שְׁלֹמֹה: וּכְעַן.
 אִיתָא. אֲמַלְכְּנִיד כְּעַן, מַלְכָּא. וְשִׁיזְבִי, יָת נַפְשֵׁיךְ. וְיָת נַפְשׁ בְּרִיךְ, שְׁלֹמֹה:
^{יג} לְכִי וּבֹאִי | אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה
 אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לְאִמְתְּךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֵךְ
 יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּאִי וּמִדּוּעַ מֶלֶךְ אֲדַנְיָהוּ:
 אִיזִילִי. וְתִיעֲלִין, לְוֹת מַלְכָּא דָּוִד. וְתִימְרִין לִיהִּ הֲלֹא אַתָּה, רַבּוּנִי מַלְכָּא.
 קִיַּימְתָּא לְאִמְתְּךָ, לְמִימַר. אָרִי שְׁלֹמֹה בְרִיךְ, יִמְלוֹךְ כְּתָרִי. וְהוּא, יִתִּיב
 עַל כִּרְסֵי מַלְכוּתִי. וּמִדּוּעַ, מֶלֶךְ אֲדַנְיָהּ: ^{יד} הֲגֵה עוֹדְךָ מִדְּבַרְתָּ שֵׁם

זולק הדקדוק: וְאֶת־נָתָן, וְאֶת־הַגְּבוּרִים. הווי"ן כגעיא: ^{יא} וְאֲדַנְיָנוּ דָּוִד. האל"ף בשוא פתח,
 ועיינ במוסרה סוף פרשת וישב (ברא מ-א):

עִם־הַמֶּלֶךְ וְאֲנִי אָבֹא אַחֲרָיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרֶיךָ:
 הָא. עַד דָּאת מְמַלְלָא תַּמּוּן, קָדַם מִלְּפָא. וְאַנָּא, אִיעוּל בְּתַרְךָ. וְאַקְיִים,
 ית פתגמכי: טו וַתָּבֵא בֵּת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחֲדָרָה וְהַמֶּלֶךְ
 זָקֵן מְאֹד וְאַבְיִשָׁג הַשְּׂוֹנְמִית מְשַׁרְתָּ אֶת־הַמֶּלֶךְ: וְעַלֹת בֵּת
 שֶׁבַע לְקָדַם מִלְּפָא, לְאַדְרוֹן בֵּית מִשְׁכַּבָּא. וּמִלְּפָא, סִיב לְחַדָּא. וְאַבְיִשָׁג,
 דְּמֵן שׂוֹנֵם. מְשַׁמְשָׂא, קָדַם מִלְּפָא: טז וַתִּקַּד בֵּת־שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחֲוּ
 לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִה־לָּךְ: וּכְרַעַת בֵּת שֶׁבַע. וּסְגִידַת,
 לְמִלְּפָא. וְאָמַר מִלְּפָא, מָא לִיךְ: יז וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי אַתָּה
 נִשְׁבַּעְתָּ בִּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לְאַמְתְּךָ בִּי־שְׁלֹמָה בְּנֵךְ יִמְלֹךְ
 אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּאִי: וְאָמַרְתָּ לִּיה. רַבּוֹנִי, אַתָּה קִיַּמְתָּא.
 בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהִים, לְאַמְתְּךָ. אֲרִי שְׁלֹמָה בְּרִיךְ, יִמְלוֹךְ בְּתַרְךָ. וְהוּא,
 יתִּיב עַל כְּרִסֵּי מַלְכוּתֵי: יח וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנָיָה מֶלֶךְ וְעַתָּה
 אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לֹא יִדְעָתָּ: וּכְעַן. הָא אֲדֹנָיָה, מֶלֶךְ. וּכְעַן. רַבּוֹנִי מִלְּפָא,
 לֹא יִדְעָתָּא: יט וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְעֶאֱזָן לָרֶב וַיִּקְרָא לְכָל־
 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאַבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיֹאָב שֶׁר הָעֲבָא וּלְשְׁלֹמָה
 עַבְדְּךָ לֹא קָרָא: וּנְכֹס. תּוֹרִין וּפְטִימִין וְעוֹן, לְסִגִּי. וְזִמִּין, לְכָל בְּנֵי
 מִלְּפָא. וּלְאַבְיָתָר, כְּהֵנָּא. וּלְיֹאָב, רַב חֵילָא. וּלְשְׁלֹמָה עַבְדְּךָ, לֹא זִמִּין:
 כ וְאַתָּה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ עֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם
 מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: וְאַתָּה, רַבּוֹנִי מִלְּפָא.
 עֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל, סְבִירָן עֲלֶךְ. לְחַוָּאָה לְהוֹן. מִן יתִּיב. עַל כְּרִסֵּי מַלְכוּתָא
 דְּרַבּוֹנִי מִלְּפָא, בְּתַרוּחֵי: כא וְהָיָה כִּשְׁכַב אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ עִם־
 אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמָה חֲטָאִים: וַיְהִי. כִּד יִשְׁכּוּב
 רַבּוֹנִי מִלְּפָא, עִם אֲבֹתָתוּהִי. וְאַיְהִי. אֲנָא. וּבְרִי שְׁלֹמָה, מִתְּרַכִּין:

זולק הדקדוק: ט ומריא הוי"ו געזי: כא בשכב אדני. כן הוא בכל התיגאן והכ"ף רפה, ומסיר
 עליה לחוד רפי, והטעם עליה מארכה לא בתביר בכל התיגאן, וכן הוא בכ"ד גדול
 והירושלמיים:

בב וְהִנֵּה עֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתַן הַנְּבִיא בָּא: וְהָא.
עד דְּהִיא מְמַלְלָא, קָדָם מַלְכָּא, וְנָתַן נְבִיא, עַל: בב וַיִּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ
לֵאמֹר הִנֵּה נָתַן הַנְּבִיא וַיָּבֵא לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ
עַל־אִפְיוֹ אֶרְצָה: וְחֻיָּאוּ לְמַלְכָּא, לְמִימְרֵי. הָא, נָתַן נְבִיא. וְאַתָּא,
לְקָדָם מַלְכָּא. וְסִגִּיד לְמַלְכָּא, עַל אִפּוּהִי, עַל אֶרְעָא: בב וַיֹּאמֶר נָתַן
אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אִמְרַת אֲדָנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב
עַל־כְּסֵאֵי: וַאֲמַר נָתַן. רַבּוּנֵי מַלְכָּא. אַתְּ אִמְרַת. אֲדָנִיָּה, יִמְלוֹךְ בְּתַרִּי.
וְהוּא, יִתִּיב עַל כְּרִסֵּי מַלְכוּתֵי: בב כִּי | יֵרֵד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר
וּמְרִיא־וְעֶאֱזָן לָרֶבֶךְ וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְשָׂרֵי הָעִבָּא
וּלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן וְהֵנֶס אֲכָלִים וְשִׁתִּים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי
הַמֶּלֶךְ אֲדָנִיָּהוּ: אֲרִי, נַחַת יוֹמָא דִּין. וְנִכְס. תּוֹרִין וּפְטִימִין וְעֵן, לְסִגִּי.
וְזִמִּין, לְכָל בְּנֵי מַלְכָּא. וּלְרַבְּנֵי חֵילָא, וּלְאֲבִיתָר כְּהֵנָּא. וְהָאֲנּוּן. אֲכָלִין
וְשִׁתּוֹ, קְדָמוּהִי. וַאֲמָרוּ, יַעֲלָח, מַלְכָּא אֲדָנִיָּה: בב וְלִי אֲנִי־עֲבָדָךְ
וּלְצִדִּיק הַכֹּהֵן וּלְבָנָיָהוּ בֶן־יְהוֹדָע וּלְשַׁלְמָה עֲבָדָךְ לֹא
קָרָא: וְלִי דְאַנָּא עֲבָדָךְ. וּלְצִדִּיק כְּהֵנָּא. וּלְבָנָיָהוּ בֶן־יְהוֹדָע, וּלְשַׁלְמָה
עֲבָדָךְ, לֹא זָמִין: בב אִם מֵאֵת אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדְּבָר הַזֶּה
וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־ (כ' עֲבָדִיד) עֲבָדָךְ מִי יֵשֵׁב עַל־כְּסֵא אֲדָנִי־
הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: אִם, מִן רַבּוּנֵי מַלְכָּא. הוּוּה, פְּתַגְמָא הַדִּין. וְלֹא הוֹדַעְתָּא,
יֵת עֲבָדָךְ. מִן יִתִּיב, עַל כְּרִסֵּי מַלְכוּתָא דְרַבּוּנֵי מַלְכָּא, בְּתַרוּהִי: בב וַיַּעַן
הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קְרָאוּ־לִי לְבַת־שֶׁבַע וּתְבֹא לְפָנָיו
הַמֶּלֶךְ וּתַעֲמֹד לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ: וְאַתִּיב מַלְכָּא דָּוִד, וַאֲמַר. קְרוּ לִי,
לְבַת שֶׁבַע. וְאַתָּת, לְקָדָם מַלְכָּא, וְקַמַּת, קָדָם מַלְכָּא: בב וַיִּשְׁבַּע
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה:
וְקִיָּים מַלְכָּא, וַאֲמַר. קִיָּים הוּא יֵי. דְּפִרְק יֵת נַפְשִׁי, מִכָּל עָקָא:

כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְךָ בֵּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בִּי-שְׁלֹמֹה בְנֶךָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסְאֵי תַחְתָּי
 כִּי בֶן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה: אֲרִי. כִּמָּא דְקַיִימִית לִיךְ. בְּמִימְרָא דִּי
 אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל, לְמִימְרֵי. אֲרִי שְׁלֹמֹה בְרִיךְ, יִמְלֹךְ בְּתַרְי. וְהוּא. יְתִיב עַל
 בְּרִסֵּי מַלְכוּתֵי, תַּחְתָּי. אֲרִי. בֶּן אֶעְבִּיד, יוֹמָא הַדִּין:
 וְתִקְדָּ בַת-שֶׁבַע אֶפְיִם אֲרָץ וְתִשְׁתַּחֲוּ לַמֶּלֶךְ וְתֵאמֶר
 יְחִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דְּדוּד לְעַלְמִים: וּכְרַעַת בַּת שֶׁבַע עַל אַפְקָא, עַל
 אַרְעָא. וּסְגִידַת, לְמַלְכָּא. וְאִמְרַת. יְתַקִּים. רְבוּנֵי. מַלְכָּא דְדוּד, לְעַלְמִים:

ומנהג השאמי להוסיף פסוק זה:

וְגַם יֵשֵׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה: וְאִי, יְתִיב שְׁלֹמֹה, עַל, בְּרִסֵּי מַלְכוּתָא:
 (גְּאֵלְנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל):
 (פְּרַקְנָא. יְיָ עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּה. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל):
 עַל דָּא יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבָרַךְ הוּא לְעַלְמִים,
 וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

זולק הדקדוק: כִּי יְחִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ. בחשוביהם 'יחי' במארכה וצ"ע. ועד כאן מסיימים
 הפטרת חיי שרה בהפטרות ישנות, וכן כתב הרמב"ם ז"ל:

דהו ^{לכנחת שבת ושני וחמישי} ואלה תולדות יצחק
 ואלה תולדות יצחק
 בן-אברהם אברהם הוליד
 את-יצחק: ואלין. תולדות יצחק
 בר אברהם. אברהם הוליד את יצחק: ויהי יצחק

תפסיר רס"ג

יט) והדיא שרח תיאליד יצחק
 אבן אברהם. בעד מא כ"ץ
 אברהם מן אולאודה יצחק:

יט) ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו אברהם הוליד את
 האמורים בפרשה: אברהם הוליד את יצחק. לפי שהיו ליצני הדור אמורים
 יצחק. על ידי שפתב הכתוב יצחק בן מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים